

DOZVUKY 260. VÝROČIA ZALOŽENIA BANÍCKEJ AKADEMIE

Dňa 21.2.2023 sa na nádvorí Strednej priemyselnej školy Samuela Mikovíniho uskutočnilo slávnostné podujatie, ktorým bolo odhalenie pamätnej tabule na budove bývalého Železohutníckeho laboratória Vysoké školy baníckej a lesníckej v Banskej Štiavnici. Podujatia sa zúčastnili aj niektoré významné osobnosti, hutnícku akademickú obec zastupovala doc. Ing. Iveta Vasková, PhD. z Fakulty MMaR TU Košice, banícku obec zastupoval Ing. Erik Sombathy, predseda Združenia baníckych spolkov a cechov Slovenska. Podujatie bolo pôvodne naplánované na rok 2022 v rámci osláv 260. výročia založenia Baníckej akadémie. S označením budov Baníckej akadémie začal Banskostavnicko-hodrušský banícky spolok už v roku 2000, kedy bol pri 100. výročí postavenia budovy Baníckeho a hutníckeho odboru Baníckej akadémie označený vtedajší objekt Strednej priemyselnej školy Samuela Stankovianskeho. V roku 2001 bol banícky spolok aj pri odhalení pamätnej tabule, označujúcej budovu bývalých Chemických laboratórií Vysoké školy baníckej a lesníckej, ktoré sa uskutočnilo v rámci programu 53. zjazdu chemických spoločností, ktorý zorganizovala Slovenská chemická spoločnosť v Banskej Bystrici. Posledným, doteraz neoznačeným objektom je objekt bývalého Železohutníckeho laboratória, ktorý bol postavený v roku 1908 a svojmu pôvodnému účelu slúžil do roku 1918. Podujatie sa začalo 16 prerušovanými údermi baníckej klopačky, symbolizujúcimi letopočet 1762, ako rok založenia Baníckej akadémie. Po hymnickej piesni „Zdar Boh hore!“ v podaní spevokolu Štiavničana, nasledoval prihovor Ing. Milan Durbák, ktorý obsahoval aj nasledovné: „Výstavbu budovy, na ktorej dnes odhaľujeme pamätnú tabuľu, inicioval Vojtech Barlai (1870 – 1921), pôvodným priezviskom Neuherz, ktoré si v roku 1904 zmenil na Barlai. Pôsobil na Katedre železohutníctva Baníckej akadémie od r.1901, najprv ako asistent, od roku 1904 ako mimoriadny profesor a od roku 1905 ako riadny profesor. V období rokov 1912 – 1914 bol aj rektorom Vysoké školy baníckej a lesníckej. Bol autorom projektu zriadenia výskumného laboratória, zameraného na hutníctvo železa. Výstavba experimentálneho laboratória bola realizovaná v rokoch 1906 – 1908 na dvore bansko-hutníckeho pavilónu, na mieste starých poddôstojníckych bytov, komôr a hvezdárne. Budova bola, okrem chodieb, rozdelená do 8 miestností. V prvej bola elektrická centrála, v druhej stroje na skúšanie materiálov, v tretej a štvrté boli zariadenia a prístroje na metalografické skúšanie kovov, v šiestej chemické laboratórium, v siedmej tmavá komora a v ôsmej miestnosti boli hutnícke pece, zlievareň kovácka dielňa. V tomto laboratóriu boli nainštalované v tom čase najmodernejšie prístroje, používané pri pyrometalurgických, fyzikálnych, mechanických, chemických a elektrochemických skúškach a rozboroch a na vedecké experimentovanie. K strojom a prístrojom na skúšanie materiálov patrili aj trhacie stroje na skúšanie drôtov banských ťažných lán. Laboratórium sa využívalo pre potreby vyučovacieho procesu 10 rokov, posledné prednášky boli v Banskej Štiavnici 27.11.1918.“

Po študentskej hymne „Gaudeamus igitur“ nasledovala krátka informácia Prof. Ing. Ivana Makovínyho, CSc. o vývoji elektrifikácie objektov Baníckej akadémie, obsahujúca aj tieto údaje: „Na osvetlenie objektov Baníckej akadémie (v Belházyho dome a vo Fritozovom dome), ako aj objektu Kammerhofu, sa od r. 1885 začali používať akumulátory, ktoré zostrojili profesori Baníckej akadémie Štefan Farbaky (1837 – 1928) a Štefan Schenek (1830 – 1909) a tento typ si nechali v roku 1881 patentovať pod menom Farbaky & Schenek. Neskôr sa tieto akumulátory používali aj na osvetlenie objektov Baníckej akadémie, Lesníckeho a Banskohutníckeho odboru, v Botanickej záhrade, kde boli v roku 1908 nahradené elektrickou centrárou v Železohutníckom laboratóriu.“

Potom nasledovalo vlastné odhalenie pamätnej tabule, ktoré spoločne vykonali Ing. Miroslav Jausch, riaditeľ SPŠ S. Mikovíniho a Ing. Richard Kaňa, predseda baníckeho spolku. Odhalenú tabuľu potom posvätil Dp. Ľudovít Frindt, farár RK farnosti v Banskej Štiavnici. Po krátkych prihovoroch Ing. Kaňu a Ing. Jauscha, bolo podujatie ukončené baníckou hymnou „Banický stav“.

Milan Durbák

Banskostavnicko-hodrušský banícky spolok



Foto: Lubomír Lužina

ODBORNÍCI NA BRIDLICU ZO ŠPANIELSKA NAVŠTÍVILI SLOVENSKO A ČESKÚ REPUBLIKU

V dňoch 20. a 21. 1. 2023 prišli na návštevu Slovenska a Českej republiky dvaja španielski odborníci na bridlicu. **Prof. Dr. Víctor Cárdenes Van den Eynde**, ktorý pôsobil v Múzeu prírodných vied v Madride a v súčasnosti je profesorom na Univerzite v Oviede a **Julian Calvo**, riaditeľ firmy Be Natural, ktorá ťaží a spracováva bridlicu a je súčasne výhradným dovozcom farebnej bridlice z Vermontu (USA) do Európy.

Pre hostí bol pripravený zaujímavý program. V prvý deň návštevy to bolo prijatie na Ústave vied o Zemi SAV. Potom to bola v Borinke prehliadka miesta bývalej ťažby mangánovej rudy v marianských bridliciach. Ďalej pokračovali do Marianky, kde ich privítala starostka obce Marianka. Nasledovala prehliadka zvyšku bývalej lomovej steny tzv. Šifrovej jamy. Delegáciu prijal v Bazilike narodenia Panny Márie v Marianke miestny kaplán, ktorý prítomným ukázal interiéru baziliky a v krátkosti porozprával o jej histórii. Na záver si španielski hostia pozreli Miniexpozíciu ťažby a spracovania bridlice v Marianke. Oboznámili sa tu s históriou jej vybudovania, históriou ťažby a spracovania bridlice v Marianke a jednotlivými tabuľami a exponátmi. Vyskúšali si aj výrobu srdiečok z bridlice. Na druhý deň sa o španielskych hostí postarali naši kolegovia z partnerskej Krajiny briedlice na severnej Morave, kde boli hlavnými bodmi programu návšteva Muzea briedlice v Budišove nad Budišovkou, kameňolomu v Jakubčovicach a prehliadka bridlicového Flascharova dolu pri meste Odry.

Ambíciou španielskych hostí je vybudovať v Španielsku celosvetové múzeum bridlice a marianska bridlica a bridlica zo severnej Moravy so svojimi lokalitami výskytu a ťažby v ňom budú mať určite svoje miesto.

Autor: Roman Lehotský, predseda Spolku Permon Marianka

Foto: Ivan Paška (IP), Alena Zemanová (AZ)



Foto: IP



Foto: AZ